

²¹ Podobne zaskarżenia wniosły Słowacja, Węgry, Łotwa, Litwa i Estonia. Indywidualne skargi przeciwko KE złożyły polskie przedsiębiorstwa, m. in.: Górażdże Cement, Lafarge Cement, Dyckerhoff, Grupa Ożarów, Cementownia Warta i Odra, Grupa Bełchatów-Opole-Turów i polskie elektrownie.

²² Przy obciążeniu energetyki niedoborem praw do emisji w wysokości ok. 30 mln t CO₂, cena energii elektrycznej powinna wzrosnąć o ok. 20 PLN/MWh przy założeniu, że producenci energii elektrycznej przeniosą w cenie jedynie dodatkowy koszt dokupienia brakujących EUA (Ministerstwo Gospodarki szacowało, że taki niedobór CO₂ doprowadzi do wzrostu cen energii elektrycznej o ok. 18%). Przy uznaniu EUA za koszt utraconych możliwości, cena energii elektrycznej powinna wzrosnąć ponad 75 PLN/MWh (w zależności od ceny EUA na EU ETS).

²³ Wskazuje się np., że produkcja cementu w Polsce może wzrosnąć nawet o 40-50% w kolejnych latach, co przy restrykcyjnym ograniczeniu praw do emisji mogłoby negatywnie wpłynąć na przyszłe inwestycje (ograniczenie produkcji cementu o ok. 30% i niedobór nawet 7 mln t cementu lub wzrost jego ceny o ponad 100%).

²⁴ W pierwszej połowie 2008 r. można było zauważyć, że producenci energii elektrycznej w Polsce wybrali pierwszą opcję,

traktując jednocześnie koszt zakupu praw do emisji CO₂ jako koszt alternatywny jej wytwarzania. Było to widoczne zarówno na rynku spot, jak i terminowym

²⁵ Projekt Rozporządzenie Rady Ministrów z 12.2.2008, ze zmianami na dzień 16.5.2008 r. w sprawie przyjęcia Krajowego Planu Rozdziału Uprawnień do emisji dwutlenku węgla na lata 2008-2012 dla wspólnotowego systemu handlu uprawnieniami do emisji, przyjęty przez Stały Komitet Rady Ministrów 5.6.2008 r. i skierowany pod obrady Rady Ministrów, http://www.mos.gov.pl/she/projekty/KPRU_II-16.05.pdf

²⁶ Tamże.

²⁷ Japonia jest zainteresowana zakupem praw do emisji ok. 100 mln t CO₂.

²⁸ Tego typu działania rozpoczęła już Ukraina, która dąży do spieniężenia swej nadwyżki praw do emisji CO₂. Podobne plany ma także Rosja, która posiada znaczącą nadwyżkę emisji w stosunku do limitu z protokołu z Kioto.

²⁹ A. Karr, *Global warming poses a global challenge*, (w:) *Emission Trading. Meeting the new challenge of climate change*, CCX, ECX 2007, s. 30.

POLITYKA KONKURENCJI

NOWE WYTYCZNE DOTYCZĄCE POMOCY PUBLICZNEJ NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA

Adam A. Ambroziak¹

W kwietniu 2008 r. zaczęły obowiązywać nowe wytyczne Komisji Europejskiej w sprawie pomocy publicznej udzielanej na cele związane z ochroną środowiska naturalnego. Tego rodzaju wsparcie jest objęte jednym z ważniejszych wyłączeń spod ogólnego zakazu udzielania pomocy publicznej, stanowiąc „przedmiot wspólnego europejskiego interesu” w rozumieniu art. 87 ust. 2 lit b TWE. Uzupełnieniem tego przepisu są inne postanowienia traktatowe, przede wszystkim zasada „płaci sprawca zanieczyszczeń”, wyrażona w art. 174 ust. 2 TWE, mówiący o obowiązku pokrywania kosztów naprawy szkód ekologicznych przez ich sprawcę oraz zasada integracji ochrony środowiska z politykami sektorowymi, wyrażona w art. 6 TWE, która nakazuje uwzględnienie wymogów ochrony środowiska naturalnego we wszystkich politykach i działaniach Wspólnoty, w szczególności w celu wspierania stałego rozwoju².

Założenia nowych zasad wsparcia ze środków publicznych projektów poprawiających stan ochrony środowiska

Komisja, wprowadzając nowe zasady wsparcia ze środków publicznych projektów poprawiających stan ochro-

ny środowiska³, stara się realizować program przyjęty przez Radę Europejską w marcu 2007 r., który zakłada:

- ☞ zmniejszenie do 2020 r. emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 20% w porównaniu z 1990 r.,
- ☞ zwiększenie efektywności energetycznej w UE, umożliwiające zmniejszenie o 20% zużycia energii w UE w stosunku do prognoz na 2020 r.,
- ☞ osiągnięcie do 2020 r. w UE 20% udziału energii ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie energetycznym UE oraz 10% udziału biopaliw w całkowitym zużyciu benzyny i oleju napędowego w transporcie we wszystkich państwach członkowskich.

Zaproponowany przez Komisję pakiet działań⁴ obejmuje m.in. środki w dziedzinie energii odnawialnej i handlu uprawnieniami do emisji. Aby osiągnąć te cele, wprowadzane są mechanizmy rynkowe, w wyniku których zanieczyszczający zapłacą za wytworzone przez siebie zanieczyszczenia, a technologie bardziej przyjazne środowisku otrzymają wsparcie. W konsekwencji obecna polityka energetyczna i środowiskowa UE, nakładająca dodatkowe wymogi na przedsiębiorców i państwa członkowskie, wyznacza również kierunki zmian przepisów dotyczących dopuszczalności pomocy publicznej na ochronę środowiska. Co do zasady, pomoc państwa może być uzasadniona w dwóch wyjątkowych przypadkach:

☞ w niektórych szczególnych okolicznościach, w których nie ma jeszcze możliwości dokonania internalizacji wszystkich kosztów⁵ przez przedsiębiorców, a zatem pomoc może stanowić **tymczasowe rozwiązanie kompromisowe**, zachęcając przedsiębiorców do dostosowywania się do standardów,

☞ pomoc może również pełnić funkcję **czynnika motywującego** przedsiębiorców do osiągania standardów wykraczających poza obowiązujące standardy lub podejmowania dalszych inwestycji, mających na celu ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

Zatem Komisja akceptuje możliwość wspierania przedsiębiorców tylko w przypadku występowania tzw. zawodności rynku, a więc w sytuacji, kiedy wolna gospodarka nie może sobie poradzić z pewnymi trudnościami, a przedsiębiorcy nie są zainteresowani ponoszeniem dodatkowych kosztów środowiskowych swojej działalności. Próbując jednak zachować wolną konkurencję na jednolitym rynku europejskim, Komisja dopuszcza przede wszystkim instrumenty działające na zasadach rynkowych. Wynika to z przyjęcia założenia, że osiągnięcie powyższych celów środowiskowych jest niemożliwe bez skutecznej konkurencji. Gdyby bowiem zanieczyszczający nie ponosili wystarczająco wysokich opłat i mogliby uniknąć odpowiednich inwestycji w ochronę środowiska w związku z otrzymywaniem pomocy państwa, wsparcie to nie tylko zakłócałoby konkurencję, ale też uniemożliwiłoby realizację ambitnych celów Unii w dziedzinie ochrony środowiska.

Komisja dopuszcza również pomoc przyczyniającą się do polepszenia ochrony środowiska. W sytuacji, gdy

nie ma możliwości wprowadzenia zasady *zanieczyszczający płaci*, pomoc publiczna może umożliwić poszczególnym przedsiębiorstwom zmianę ich zachowania i wprowadzenie procesów produkcyjnych bardziej przyjaznych środowisku lub inwestycje w bardziej ekologiczne technologie. Dopuszczalna pomoc powinna również umożliwić państwom członkowskim przyjęcie przepisów lub norm surowszych niż normy wspólnotowe poprzez zmniejszenie nadmiernych ograniczeń dla niektórych przedsiębiorstw. Wszystkie te działania mają przyczynić się do osiągnięcia celów Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska.

W nowych wytycznych przyjęto, że kwotę pomocy oblicza się na podstawie dodatkowych kosztów inwestycji niezbędnych do osiągnięcia pewnego poziomu ochrony środowiska. Bazą do porównania w takich przypadkach jest np. instalacja spełniająca podstawowe normy lub, w przypadku braku norm, metoda produkcji mniej przyjazna dla środowiska. Chodzi bowiem o zapewnienie, aby pomoc wspierała projekty mające dodatkowy, korzystny wpływ na środowisko. Ponadto wsparcie inwestycji środowiskowych może również stanowić poprawę produktywności i konkurencyjności przedsiębiorstwa poprzez korzyści operacyjne z eksploatacji nowej instalacji czy lepszego eko-wizerunku przed-

Ramka 1

Główne zmiany wprowadzone w nowych wytycznych z 2008 r. dotyczących pomocy publicznej na rzecz ochrony środowiska w porównaniu z przepisami z 2001 r.⁶

WPROWADZONO:

Rozszerzenie katalogu dopuszczalnej pomocy na: wcześniejsze dostosowanie do norm, badania środowiska, ciepłownictwo komunalne, na gospodarowanie odpadami i handel uprawnieniami.

Podwyższenie progów intensywności pomocy: dla dużych przedsiębiorstw z 30-40% do 50-60%, dla małych z 50-60% do 70-80% kosztów kwalifikowanych.

Podwyższenie progów intensywności pomocy o 10 punktów procentowych w przypadku inwestycji (powiązanej z innowacją ekologiczną) spełniającej wymogi surowsze niż normy wspólnotowe lub podnoszącej poziom ochrony środowiska w przypadku braku norm wspólnotowych.

Pokrycie wszystkich kosztów kwalifikowanych (do 100%) pomocą udzieloną w drodze procedury przetargowej zgodnej z zasadami konkurencji.

WYELIMINOWANO:

Premie w przypadku pomocy dla regionów objętych wsparciem regionalnym w rozumieniu art. 87 ust. 3 lit. a. i c.

Premie w przypadku pomocy na instalacje do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych służące potrzebom całej danej wspólnoty.

ZMIENIONO:

Zachowano możliwość długoterminowego i bezwarunkowego zwolnienia z opłat z tytułu korzystania ze środowiska, o ile zainteresowane przedsiębiorstwa płacą co najmniej minimum wspólnotowe. W przeciwnym razie długoterminowe zwolnienie jest nadal możliwe, o ile państwo członkowskie udowodni, że jest ono konieczne i proporcjonalne.

Wydzielono metodę oceny szczegółowej w przypadku znacznych kwot pomocy przydzielonych poszczególnym przedsiębiorstwom, aby umożliwić bardziej dogłębną kontrolę poszczególnych spraw, które mogą w największym stopniu zakłócić konkurencję.

W najbliższej przyszłości zostanie wydane rozporządzeniem w sprawie wyłączeń grupowych, na podstawie którego państwa członkowskie będą zwolnione z obowiązku zgłaszania Komisji niektórych środków pomocy.

siębiorstwa. W związku z powyższym Komisja nie przewidziała w zasadzie możliwości pokrycia pomocą publiczną wszystkich kosztów, z wyjątkiem sytuacji, gdy pomoc publiczna wiąże się z procedurą przetargową.

Korzyści wynikające z nowych inwestycji lub nowych metod produkcji nie ograniczają się zazwyczaj do ich wpływu na środowisko lecz często przyczyniają się do wzrostu konkurencyjności beneficjenta. Stąd też, aby ograniczyć negatywny wpływ na konkurencję, w nowych wytycznych określono precyzyjnie warunki dopuszczalności wsparcia takich działań:

- ☞ projekt powinien mieć ściśle określone warunki realizacji, w tym uczestników oraz sposób osiągnięcia celów i rezultatów;
- ☞ projekt musi mieć konkretny, godny naśladowania i rozpoznawalny wkład w realizację wspólnego

interesu Wspólnoty w zakresie ochrony środowiska; korzyści uzyskane po zrealizowaniu projektu nie mogą ograniczać się do państwa członkowskiego lub państw członkowskich realizujących projekt, lecz muszą obejmować całą Wspólnotę;

- ☞ pomoc jest konieczna dla realizacji projektu, który musi wiązać się z wysokim ryzykiem powodzenia;
- ☞ projekt musi mieć istotny pozytywny wpływ na środowisko.

Oceniając zgodność środka pomocy z regułami wspólnego rynku, Komisja Europejska zestawia pozytywny wpływ środka pomocy z negatywnymi skutkami ubocznymi, takimi jak zakłócenia wymiany handlowej i konkurencji. W analizie tej stosuje metodę „testu bilansującego”.

Ramka 2

Struktura testu bilansującego

- 1) *Czy pomoc jest przeznaczona na realizację precyzyjnie określonego celu będącego przedmiotem wspólnego zainteresowania, jakim jest ochrona środowiska?* Na podstawie postanowień TWE zrównoważony rozwój stanowi jeden z celów UE, co oznacza uwzględnianie ochrony środowiska we wszystkich inicjatywach i politykach wspólnotowych.

Najczęściej spotykana zawodność rynku w kontekście ochrony środowiska wiąże się z negatywnymi skutkami zewnętrznymi funkcjonowania przedsiębiorstwa dla otoczenia, w tym społeczeństwa. Przedsiębiorstwa nie są zachęcane do uwzględniania negatywnych skutków swojej działalności produkcyjnej przy podejmowaniu decyzji o zastosowaniu konkretnej technologii produkcyjnej i o poziomie produkcji. W konsekwencji, oprócz wprowadzenia odpowiednich przepisów, państwa członkowskie mogą stosować pomoc publiczną jako zachętę do spełniania surowszych norm ochrony środowiska niż to wynika z prawa wspólnotowego.

- 2) *Czy planowana pomoc publiczna jest właściwym instrumentem usuwania zawodności rynku?*

Według wytycznych wspólnotowych zasada „zanieczyszczający płaci” jest wciąż główną zasadą w dziedzinie ochrony środowiska a jej przestrzeganie powinno gwarantować brak negatywnych skutków zewnętrznych. Pomoc publiczna jest zatem drugim kolejnym, najlepszym rozwiązaniem (*second best*).

- a) *czy pomoc państwa jest odpowiednim instrumentem polityki?*

Pomoc państwa, choć nie rozwiązuje wszystkich problemów (trudności z oszacowaniem kosztów zanieczyszczeń, szczególnie zewnętrznych, różnice w elastyczności cenowej poszczególnych dóbr, znaczne różnice w kosztach zanieczyszczeń, ewentualne trudności wynikające z konieczności uwzględnienia nagłego wzrostu cen towarów spowodowanego uwzględnieniem kosztów środowiskowych) może być zachętą dla przedsiębiorstwa do prowadzenia nieobowiązkowych działań na rzecz ochrony środowiska. Bez pomocy publicznej nie zostałyby one podjęte przez przedsiębiorstwa.

- b) *czy istnieje efekt zachęty, to jest czy pomoc powoduje zmianę zachowania przedsiębiorstw?*

Inwestycje podnoszące poziom ochrony środowiska mogą przyczyniać się do zwiększenia dochodów lub obniżenia kosztów przedsiębiorstwa. W związku z powyższym efekt zachęty jest określany w drodze analizy scenariusza alternatywnego, w którym porównuje się stopień nasilenia pożądanych działań przy założeniu udzielenia i nieudzielenia pomocy. Sprostanie obowiązkowym normom wspólnotowym może wymagać nowych inwestycji. Zatem pomoc państwa, współfinansująca projekty, których celem jest spełnianie obowiązkowych norm unijnych, które już weszły w życie, nie jest uzasadniona.

- c) *czy pomoc jest udzielana we właściwej wysokości, to jest czy taka sama zmiana zachowania byłaby możliwa przy mniejszej pomocy?*

Dopuszczalna jest taka wysokość pomocy poniżej której nie udałoby się osiągnąć założonego wyniku.

- 3) *Czy naruszenie zasad konkurencji i negatywny wpływ na wymianę handlową ograniczono w takim stopniu, aby ogólny bilans pomocy był pozytywny?*

Ryzyko nadmiernego zakłócenia konkurencji jest zwykle ograniczone, jeżeli środki pomocy państwa są właściwie przydzielane i jedynie równoważą rzeczywiste koszty dostosowawcze związane z wyższym poziomem ochrony środowiska. Stąd też niedopuszczalna jest pomoc utrzymująca na rynku nieefektywnych przedsiębiorców, zniekształcająca system zachęt wynikających z funkcjonowania rynku, ograniczająca konkurencję lub też przyczyniająca się do sztucznego przesunięcia przepływów handlowych lub zmian lokalizacji produkcji.

Rodzaje dopuszczalnej pomocy publicznej

W wytycznych Komisja przewidziała wiele rodzajów dopuszczalnej pomocy na rzecz ochrony środowiska. Pomoc ma umożliwić:

- ☞ spełnianie surowszych wymogów niż normy wspólnotowe lub poprawę poziomu ochrony środowiska w przypadku braku norm wspólnotowych,
- ☞ zakup nowych, ekologicznych środków transportu,
- ☞ wcześniejsze dostosowanie do nieobowiązujących jeszcze norm wspólnotowych,
- ☞ badania środowiska,
- ☞ oszczędzanie energii,
- ☞ wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych,
- ☞ kogenerację,
- ☞ efektywne energetycznie ciepłownictwo komunalne,
- ☞ poprawę gospodarki odpadami,
- ☞ rekultywację zanieczyszczonych terenów,
- ☞ realokację przedsiębiorstw,
- ☞ wsparcie programów handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych.

Wsparcie projektów spełniających surowsze wymogi niż normy wspólnotowe lub podnoszących poziom ochrony środowiska w przypadku braku norm wspólnotowych⁷. Stosowanie bardziej restrykcyjnych, niż obowiązujące, norm środowiskowych najczęściej oznacza dodatkowe koszty. Aby zachęcić przedsiębiorców do takich działań, dopuszcza się zachęty w formie wsparcia publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem projektów innowacyjnych pod względem ekologicznym. Takie podejście ogranicza wzrost ryzyka, wynikającego z innowacyjnego charakteru projektu, a równocześnie stanowi zachętę dla przedsiębiorcy do podjęcia działań proekologicznych.

Wytyczne wspólnotowe dopuszczają tego rodzaju pomoc pod warunkiem, że inwestycja spowoduje podniesienie poziomu ochrony środowiska:

- ☞ poprzez spełnienie wymogów surowszych niż obowiązujące normy wspólnotowe, niezależnie od obowiązujących norm krajowych, bardziej rygorystycznych niż normy wspólnotowe;
- ☞ w przypadku braku norm wspólnotowych⁸.

Nie jest zatem dopuszczalne publiczne wsparcie przedsiębiorców, które pomaga spełnić obowiązujące normy. Takie działanie stanowiłoby znaczne zniekształcenie konkurencji, gdyż inni przedsiębiorcy musieli ponieść koszty dostosowania do obowiązujących regulacji środowiskowych bez jakiegokolwiek wsparcia ze strony państwa.

Intensywność pomocy udzielanej dużym przedsiębiorcom nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych (istnieje możliwość podwyższenia pułapu dla małych i średnich przedsiębiorstw - MSP). Wyższa intensywność pomocy jest dopuszczalna w przypadku realizacji inwestycji ekologicznych w charakterze inno-

wacyjnym, czyli mających element nowości lub istotnego udoskonalenia w stosunku do obecnego stanu. W takiej sytuacji konieczne jest precyzyjne opisanie innowacji oraz jej porównanie z najnowszymi procesami lub technikami organizacji stosowanymi przez inne przedsiębiorstwa branży. Oczekiwane korzyści dla środowiska muszą być znacznie większe niż udoskonalenie techniczne w porównywalnych obszarach działalności. Ponadto innowacyjny charakter powinien być związany z określonym stopniem ryzyka technologicznego, rynkowego i finansowego, wyższego od ryzyka związanego z porównywalnymi projektami nieinnowacyjnymi (patrz tabela 1). Podwyższenie pułapu dopuszczalnej pomocy do 100% kosztów kwalifikowanych może być zastosowane wyłącznie przy korzystaniu z procedur przetargowych.

Do kosztów kwalifikowanych, które stanowią podstawę obliczania pomocy zalicza się:

- ☞ w przypadku dostosowywania się do norm krajowych, gdy nie ma norm wspólnotowych – dodatkowe koszty inwestycji niezbędnych do osiągnięcia poziomu ochrony środowiska zgodnie z normami krajowymi,
- ☞ w przypadku dostosowania się do norm krajowych bardziej restrykcyjnych niż wspólnotowe lub zapewnienia wyższego poziomu ochrony środowiska niż to wynika z norm unijnych – dodatkowe koszty inwestycji ponoszone w związku z dostosowaniem do obowiązującego prawa,
- ☞ w przypadku braku norm – wszystkie koszty inwestycji.

Wsparcie zakupu nowych, ekologicznych środków transportu. Tego rodzaju wsparcie dopuszczalne jest, jeśli skłania przedsiębiorców do nabywania takich środków transportu. Konieczność interwencji państwa wynika stąd, że transport jest jednym z głównych źródeł emisji gazów cieplarnianych (około 30% emisji), pyłów, NOx i SOx.

Zarówno warunki dopuszczalności pomocy, jak również metodologia określania kosztów kwalifikowanych są identyczne z warunkami obowiązującymi przy udzielaniu wsparcia przedsiębiorcom, realizującym projekty spełniające surowsze normy lub też poprawiającym stan ochrony środowiska przy braku norm unijnych. Pomoc na nabycie ekologicznych środków transportu jest dodatkowo dopuszczalna, gdy zakup ma miejsce przed wejściem w życie nowych regulacji.

Wsparcie projektów dostosowujących do nieobowiązujących jeszcze norm wspólnotowych. Dopuszczalna pomoc powinna zapewnić dużo szybsze i sprawniejsze wdrażanie norm wspólnotowych, które nie weszły jeszcze w życie. Stąd też dopuszcza się wsparcie przedsiębiorców, dostosowujących swoje zakłady do nowych norm pod warunkiem, że inwestycja będzie zrealizowana przynajmniej rok przed wejściem w życie nowych norm.

Dopuszczalna intensywność pomocy jest uzależniona od daty zakończenia inwestycji: nieco wyższa w przypadku projektów realizowanych co najmniej 3 lata, zaś nieco niższa w przypadku projektów oddanych do użytku co najmniej rok przed terminem wejścia w życie nowych norm (tabela 1). Kosztami kwalifikowanymi są dodatkowe koszty inwestycji niezbędnych do osiągnięcia poziomu ochrony środowiska przekraczającego obowiązujące normy.

Wsparcie badań środowiska. Dopuszczalne jest wsparcie firm prowadzących badania związane z inwestycjami, których celem jest osiągnięcie poziomu ochrony środowiska wyższego niż normy wspólnotowe lub poprawa poziomu ochrony środowiska (jeśli brak norm wspólnotowych) oraz oszczędzanie energii i produkcja energii odnawialnej. Pomoc w zasadzie nie może przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych, ale możliwe jest podwyższenie jej udziału, gdy projekt realizuje MSP (tabela 1).

Wsparcie projektów oszczędzających energię. Nowe wytyczne wspólnotowe przewidują możliwość wspierania oszczędzania energii poprzez pomoc inwestycyjną i operacyjną. Powinna ona stanowić zachętę do oszczędzania energii i ograniczania emisji gazów cieplarnianych. W tym przypadku maksymalną, dopuszczalną intensywność ustalono w wysokości 60% kosztów kwalifikowanych przy założeniu możliwości podwyższenia, jeśli projekt realizuje MSP i jeśli zastosowano procedurę przetargową (tabela 1). Koszty kwalifikowane ograniczają się do dodatkowych wydatków inwestycyjnych, niezbędnych do osiągnięcia poziomu oszczędności energii wyższego niż wymagany prawem wspólnotowym.

Pomoc operacyjna na rzecz oszczędzania energii jest dopuszczalna w okresie nie dłuższym niż 5 lat i stanowić może jedynie rekompensatę dodatkowych kosztów produkcji związanych z inwestycją, z uwzględnieniem korzyści wynikających z oszczędności energii. Intensywność pomocy nie może przekroczyć 50% kosztów dodatkowych albo musi być zmniejszana w ciągu 5 lat z poziomu 100% do zera.

Wsparcie projektów zwiększających udział energii ze źródeł odnawialnych. Nowe wytyczne przewidują możliwość wsparcia projektów zwiększających udział energii ze źródeł odnawialnych w ogólnej produkcji energii, jeśli nie ma obowiązkowych norm wspólnotowych regulujących tę kwestię.

Pomoc państwa jest dopuszczalna, jeśli koszt produkcji energii ze źródeł odnawialnych przewyższa koszt ze źródeł mniej przyjaznych środowisku, np. konwencjonalnych. Wysoki koszt produkcji energii ze źródeł odnawialnych uniemożliwia przedsiębiorstwom stosowanie konkurencyjnych cen. Dzięki rozwojowi technologii produkcji energii ze źródeł odnawialnych i stopniowo rosnącej internalizacji skutków zewnętrznych związanych z ochroną środowiska, koszty produkcji w ostatnich latach wyrównują się jednak, w związku z czym

Komisja uważa, że zmniejsza się również konieczność pomocy. Ponadto pomoc państwa może stanowić właściwy instrument tylko dla tych zastosowań odnawialnych źródeł energii, które przynoszą korzyści środowisku i zrównoważonemu rozwojowi.

Przewiduje się dwa rodzaje pomocy: inwestycyjną i operacyjną. Intensywność pomocy inwestycyjnej nie może przekroczyć 60% kosztów kwalifikowanych. Istnieje możliwość podwyższenia dopuszczalnych pułapów, jeśli projekt realizuje MSP i gdy zastosowano procedurę przetargową (tabela 1). Koszty kwalifikowane obejmują tylko dodatkowe koszty inwestycji w porównaniu z tradycyjnymi systemami o takiej samej mocy efektywnej produkcji energii.

Pomoc operacyjna może pokrywać różnicę między kosztami produkcji energii ze źródeł odnawialnych a jej ceną rynkową. Przewidziano zatem dopuszczalność pomocy:

- ☞ rekompensującej różnicę pomiędzy kosztami produkcji energii ze źródeł odnawialnych, włącznie z amortyzacją dodatkowych inwestycji chroniących środowisko a jej ceną rynkową,
- ☞ przy wykorzystywaniu przez producentów mechanizmów rynkowych, takich jak certyfikaty energii odnawialnej⁹ czy przetargi. Mechanizmy te pozwalają wszystkim producentom energii ze źródeł odnawialnych pośrednio korzystać z gwarantowanego popytu na wytwarzaną przez nich energię po cenie wyższej niż cena rynkowa energii z tradycyjnych źródeł. Cena zielonych certyfikatów nie jest ustalona z góry, lecz zależy od podaży i popytu. Ponadto taka pomoc powinna mieć kluczowe znaczenie dla zapewnienia rentowności odnawialnych źródeł energii, nie prowadzić do nadmiernej rekompensaty oraz nie zniechęcać producentów energii odnawialnej do zwiększania konkurencyjności.
- ☞ o stopniowo ograniczanej intensywności od 100% do zera w ciągu 5 lat lub na stałym poziomie 50% kosztów dodatkowych.

Wsparanie kogeneracji. Kogeneracja jest technologią jednoczesnej produkcji energii elektrycznej i ciepła o wyższej sprawności niż zakłady produkujące jedynie energię. Dopuszczalna jest pomoc inwestycyjna pod warunkiem, że:

- ☞ sprawność nowej jednostki kogeneracyjnej będzie znacznie wyższa niż zakładu produkującego jedynie energię,
- ☞ modernizacja istniejącej jednostki kogeneracyjnej lub przekształcenie istniejącej jednostki produkcji mocy w jednostkę kogeneracyjną przyniesie zasadnicze oszczędności zużycia nośników energii.

Udział wsparcia w kosztach kwalifikowanych jest taki sam, jak w projektach oszczędzających energię (tabela 1). Kosztami kwalifikowanymi są dodatkowe koszty budowy zakładu kogeneracyjnego o wysokiej sprawności w porównaniu z kosztami budowy inwestycji referencyjnej.

Warunki udzielania pomocy operacyjnej są takie same, jak wsparcia projektów zwiększających udział energii ze źródeł odnawialnych. Pomoc jest udzielana, gdy:

- ☞ koszty wytworzenia energii elektrycznej i ciepła dla odbiorców przekraczają ich cenę rynkową,
- ☞ koszty produkcji jednej jednostki energii w zakładzie kogeneracyjnym przekraczają cenę rynkową jednej jednostki energii wyprodukowanej w sposób tradycyjny.

Wsparcie efektywnego energetycznie ciepłownictwa komunalnego. Pomoc inwestycyjna ma wspierać usuwanie negatywnych skutków zewnętrznych, skłaniając do oszczędzania energii. Ciepłownictwo komunalne mniej zanieczyszcza środowisko i jest efektywniejsze pod względem energetycznym zarówno w procesie produkcji, jak i dystrybucji ciepła, ale droższe niż indywidualne systemy grzewcze.

Celem wspieranej inwestycji powinno być zatem:

- ☞ doprowadzenie do zasadniczych oszczędności zużycia nośników energii poprzez połączenie działania obejmującego produkcję ciepła (oraz – w przypadku kogeneracji – energii elektrycznej) i niższych kosztów jego dystrybucji;
- ☞ wykorzystanie i dystrybucja ciepła odpadowego dla celów ciepłownictwa komunalnego.

System obliczania intensywności pomocy jest podobny jak dla pomocy wspierającej oszczędzanie energii, z tym że maksymalny poziom wsparcia udzielanego poza procedurami przetargowymi nie powinien przekroczyć 50% kosztów kwalifikowanych (tabela 1). Koszty kwalifikowane obejmują tylko dodatkowe koszty, niezbędne do realizacji inwestycji ciepłownictwa komunalnego efektywnego energetycznie w porównaniu z inwestycją referencyjną.

Wsparcie gospodarki odpadami ma zachęcić przedsiębiorstwa do właściwego pro-ekologicznego zarządzania wytwarzanymi przez przemysł odpadami. Pomoc może zostać przyznana zarówno „producentowi” odpadów, jak i przedsiębiorstwu zajmującemu się zagospodarowaniem odpadów wytworzonych przez inne przedsiębiorstwa lub ich recyklingiem i jest dopuszczalna, jeśli:

- ☞ inwestycja ma ograniczyć zanieczyszczenia emitowane przez inne przedsiębiorstwa i nie zwiększa zanieczyszczeń emitowanych przez beneficjenta pomocy;
- ☞ nie zwalnia pośrednio zanieczyszczających z odpowiedzialności spoczywającej na nich na mocy prawa wspólnotowego lub z obciążeń, które są normalnymi kosztami prowadzenia działalności przez zanieczyszczających;
- ☞ inwestycja wykracza poza „aktualny stan techniki”¹⁰ lub wykorzystuje tradycyjne technologie w innowacyjny sposób;

- ☞ w innym przypadku przetwarzane materiały zostałyby usunięte lub przetworzone w sposób mniej przyjazny dla środowiska;
- ☞ inwestycja równocześnie zwiększa popyt i zbieranie odpadów.

Intensywność takiej pomocy jest identyczna, jak w przypadku wsparcia efektywnego energetycznie ciepłownictwa komunalnego bez uwzględnienia procedur przetargowych (tabela 1). Koszty kwalifikowane obejmują tylko dodatkowe koszty realizacji inwestycji, w wyniku której zostają zagospodarowane odpady, przy czym inwestycją referencyjną jest zakład o takich samych zdolnościach produkcyjnych, niemający właściwie zorganizowanej gospodarki odpadami.

Wsparcie rekultywacji terenów skażonych. Pomoc inwestycyjna udzielana przedsiębiorcom na rekultywację terenów skażonych ma zachęcić przedsiębiorstwa do przeciwdziałania negatywnym skutkom zewnętrznym, gdy nie można zidentyfikować zanieczyszczającego i zmusić go do poniesienia kosztów naprawienia szkód wyrządzonych środowisku. Szkody w środowisku obejmują pogorszenie jakości gleby bądź wód powierzchniowych lub gruntowych.

Pomoc na rekultywację zanieczyszczonych terenów może sięgać 100% kosztów kwalifikowanych, które stanowią równowartość kosztów prac rekultywacyjnych pomniejszonych o wzrost wartości gruntu.

Wsparcie realokacji przedsiębiorstw z przyczyn związanych z ochroną środowiska. Pomoc o charakterze inwestycyjnym ma zachęcić przedsiębiorstwa wytwarzające znaczne zanieczyszczenia do przeciwdziałania negatywnym skutkom zewnętrznym przez przeniesienie w miejsce, w którym zanieczyszczenia będą mniej szkodliwe dla środowiska, co obniży koszty zewnętrzne. Zgodnie z zasadą ostrożności, dopuszczalne jest wsparcie dla przedsiębiorstw o wysokim stopniu ryzyka¹¹. Wytyczne wspólnotowe precyzują, że muszą być spełnione następujące warunki:

- ☞ zmiana lokalizacji musi być podyktowana ochroną środowiska lub względami prewencyjnymi oraz nakazana decyzją administracyjną bądź sądową właściwego organu administracji publicznej lub też uzgodniona między przedsiębiorstwem i właściwym organem administracji publicznej;
- ☞ przedsiębiorstwo musi spełniać najsurowsze normy ochrony środowiska obowiązujące w regionie nowej lokalizacji.

Intensywność tego wsparcia jest taka sama jak pomocy na rzecz efektywnego ciepłownictwa komunalnego (tabela 1). Przy określaniu wysokości kosztów kwalifikowanych uwzględniane są w szczególności: dochód ze sprzedaży lub wynajmu/dzierżawy opuszczonego zakładu lub gruntu, rekompensata wypłacona w przypadku wyłączenia oraz inne korzyści związane z przeniesieniem zakładu, w tym zwłaszcza korzyści wynikające z usprawnienia, przy okazji prze-

niesienia, stosowanej technologii i zysków księgowych wynikających z lepszego wykorzystania zdolności produkcyjnych zakładu, a także inwestycje zwiększające zdolności produkcyjne. Z drugiej strony uwzględniane są koszty zakupu gruntu, budowy lub nabycia nowego zakładu o takich samych zdolnościach produkcyjnych jak opuszczony, kary umowne nałożone na przedsię-

biorstwo z tytułu wypowiedzenia umowy najmu/dzierżawy gruntów lub budynków.

Pomoc związana z programami handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych. Wytyczne wspólnotowe dopuszczają pomoc państwa przyznawaną w ramach programów handlu uprawnieniami w celu wprowadzenia instrumentów opartych na zasa-

Tabela 1

Maksymalne poziomy intensywności dopuszczalnej pomocy publicznej na ochronę środowiska

Cel pomocy	Przedsiębiorstwo			Próg pomocy indywidualnej powodujący obowiązek powiadomienia Komisji Europejskiej
	małe	średnie	duże	
Spełnienie wymogów surowszych niż normy wspólnotowe lub podwyższenie poziomu ochrony środowiska w przypadku braku norm wspólnotowych	70 % 80 % w przypadku innowacji ekologicznych**) 100 % w przypadku procedury przetargowej*)	60% 70% w przypadku innowacji ekologicznych**) 100 % w przypadku procedury przetargowej*)	50 % 60% w przypadku innowacji ekologicznych**) 100 % w przypadku procedury przetargowej*)	7,5 mln EUR dla jednego przedsiębiorstwa na jeden projekt inwestycyjny
Badania środowiska	70 %	60 %	50 %	
Wcześniejsze dostosowanie do przyszłych norm wspólnotowych				
• ponad 3 lata	25%	20%	15%	
• 1 rok do 3 lat przed wejściem w życie	20%	15%	10%	
Gospodarowanie odpadami	70%	60%	50%	
Energia ze źródeł odnawialnych	80% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	70% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	60% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	
Oszczędzanie energii oraz na instalacje kogeneracyjne	80% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	70% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	60% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	
Ciepłownictwo komunalne z wykorzystaniem energii ze źródeł tradycyjnych	70% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	60% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	50% 100% w przypadku procedury przetargowej*)	
Działania naprawcze na terenach zanieczyszczonych	100%	100%	100%	
Realokacja przedsiębiorstw	70%	60%	50%	

*) Procedura przetargowa musi być niedyskryminacyjna i umożliwiać uczestnictwo wystarczającej liczbie przedsiębiorstw. Pomoc musi być udzielona na podstawie oferty początkowej przedstawionej, przez oferenta z wykluczeniem późniejszych negocjacji.

**) Innowacje ekologiczne lub rozpoczęcie innowacyjnego projektu ekologicznego mogą być przesłanką do zwiększenia maksymalnego dopuszczalnego udziału pomocy pod warunkiem istnienia:

- elementu nowości lub istotnego udoskonalenia w stosunku do stanu istniejącego w branży,
- znacznie większych korzyści dla środowiska niż udoskonalenia wynikające z ogólnego rozwoju techniki w porównywalnych obszarach działalności,
- wyższego ryzyka technologicznego, rynkowego i finansowego niż w projektach nieinnowacyjnych.

dach rynkowych, np. przyznawanie przez państwo uprawnień i ulg poniżej ich wartości rynkowej. W związku z powyższym przewidziano następujące warunki umożliwiające wspieranie przedsiębiorców:

- ☛ programy handlu uprawnieniami muszą umożliwiać osiągnięcie celów w zakresie ochrony środowiska wykraczających poza możliwe do osiągnięcia na podstawie obowiązujących norm wspólnotowych;
- ☛ przydział uprawnień musi odbywać się w sposób przejrzysty, na podstawie obiektywnych kryteriów i danych o najwyższej możliwej jakości, a przyznana każdemu przedsiębiorstwu całkowita ilość uprawnień lub zezwoleń do emisji poniżej ich wartości rynkowej nie może przekraczać przewidywanego zapotrzebowania przedsiębiorstwa oszacowanego przy braku programu handlu uprawnieniami;
- ☛ metoda przydziału uprawnień nie może faworyzować określonych przedsiębiorstw lub branż, chyba że jest to uzasadnione logiką ekologiczną programu, lub gdy takie zasady są niezbędne dla zachowania zgodności programu z innymi elementami polityki ochrony środowiska;
- ☛ nowe podmioty zasadniczo nie otrzymują uprawnień ani zezwoleń na korzystniejszych warunkach niż istniejące przedsiębiorstwa działające na tych samych rynkach. Przyznawanie większej liczby uprawnień istniejącym instalacjom w porównaniu z nowymi podmiotami nie powinno powodować nadmiernych barier wejścia na rynek.

Według wytycznych beneficjenci muszą być wybierani na podstawie obiektywnych i przejrzystych kryteriów.

Pomoc w formie ulg lub zwolnień z opłat za użytkowanie środowiska może być również dopuszczona na mocy wytycznych, jeśli przyczynia się co najmniej pośrednio do poprawy poziomu ochrony środowiska. Komisja zastrzegła, że uzna takie wsparcie za dopuszczalne, jeśli projektowana pomoc jest konieczna, co oznacza, że:

- ☛ beneficjenci muszą być wybierani w oparciu o obiektywne i przejrzyste kryteria,
- ☛ opłata za wykorzystywanie środowiska musi prowadzić do znacznego wzrostu kosztów produkcji dla przedsiębiorców, którego nie można przerzucić na konsumentów bez istotnego ograniczenia sprzedaży oraz proporcjonalna, co oznacza że w programie pomocy ustala się kryteria, zgodnie z którymi każdy beneficjent płaci taką część stawki opłaty, która zasadniczo odpowiada wpływowi jego funkcjonowania na środowisko,
- ☛ beneficjenci pomocy płacą co najmniej 20% opłaty, chyba że niższą stawkę można uzasadnić ograniczonym zakłóceniem konkurencji,
- ☛ zwolnienia lub ulgi są uzależnione od zawarcia umów na rzecz ochrony środowiska pomiędzy danym państwem członkowskim a przedsiębiorstwami lub związkami przedsiębiorstw.

Wytyczne wspólnotowe przewidują, że przedstawioną wyżej pomoc można łączyć z inną pomocą, w tym pomocą bagatelną (*de minimis*) w odniesieniu do tych samych kosztów kwalifikowanych, jeśli skutkiem kumulacji wsparcia nie będzie przekroczenie określonych w przepisach wspólnotowych pułapów intensywności.

Biorąc pod uwagę nowe wytyczne dotyczące pomocy publicznej na rzecz ochrony środowiska można zauważyć pogłębienie tendencji zarysowanych w dotychczasowych wytycznych wspierania działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej. Wydaje się, że obecna polityka UE w sprawie środowiska podporządkowana jest kwestii zmian klimatycznych. Eksperti zwracają jednak uwagę, że w Polsce problem ten ma znaczenie drugorzędne. Najistotniejsze problemy środowiskowe w Polsce, tj. jakość wód i powietrza, zostały w państwach starej UE rozwiązane w latach 70. i 80. Powielanie przez Polskę priorytetów UE nie musi być zawsze racjonalne¹².

¹ Dr Adam A. Ambroziak, adiunkt w Katedrze Integracji Europejskiej im. J. Monneta w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie.

² Szerzej patrz A. A. Ambroziak, E. Kaliszuk (2004), *Pomoc publiczna na cele ochrony środowiska w Polsce*, s. 200-207 (w: "Polska w Unii Europejskiej", ICHCHZ Warszawa).

³ Wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska, DzUrz UE C 82, 1.4.2008.

⁴ Szerzej na temat przyjętego wówczas tzw. pakietu energetyczno-klimatycznego patrz: D. Michalski, *Rynek emisji instrumentem walki ze zmianami klimatu*, w tym numerze „Wspólnot Europejskich”.

⁵ Internalizacja kosztów oznacza, że koszty poniesione na cele ochrony środowiska na wszystkich etapach procesu gospodarczego powinny być ujęte w kosztach produkcji i znaleźć odzwierciedlenie w cenach. Ujawnienie prawdziwych kosztów ochrony środowiska wszystkim stronom powinno doprowadzić do równowagi między wymogami rozwoju gospodarczego a środowiskiem naturalnym.

⁶ Por. Wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska (2001/C 37/03), wytyczne wspólnotowe w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska (2008/C 82/01), informacja prasowa DG COMP nr MEMO/08/31, 23.01.2008.

⁷ Za normy uważa się tylko normy nałożone przez prawodawstwo wspólnotowe bezpośrednio na przedsiębiorstwa. W kontekście wytycznych, obowiązków nałożonych na państwa członkowskie nie uznaje się za normy.

⁸ Nie chodzi jednak o sytuację, kiedy normy wspólnotowe są już przyjęte, ale nie obowiązują jeszcze w państwach członkowskich.

⁹ Certyfikaty energii odnawialnej są przyznawane za każdą MWh wytworzoną w kwalifikowanych odnawialnych źródłach energii. Poza pełnieniem funkcji świadectwa pochodzenia, certyfikat jest jednocześnie samoistnym nośnikiem wartości związanej z premią ekologiczną, obok ceny za energię fizyczną wprowadzoną do sieci.

¹⁰ „Aktualny stan techniki” oznacza proces, w ramach którego użycie odpadu do wytworzenia produktu końcowego jest normalną, opłacalną praktyką.

¹¹ Zgodnie z dyrektywą Rady 96/82/WE z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi.

¹² Patrz szerzej: T. Żylicz, (...) *Wyzwania ekologiczne Strategii Lizbońskiej*, Polskie Forum Strategii Lizbońskiej, <http://www.pfsl.pl>

WAŻNE DLA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH

CO NOWEGO W PRAWIE WSPÓLNOTOWYM I DOKUMENTACH KE?

BADANIA I INNOWACJE

1. Zalecenie Komisji z 7 lutego 2008 r. w sprawie **kodeksu postępowania dotyczącego odpowiedzialnego prowadzenia badań w dziedzinie nanonauk i nanotechnologii** (2008/345/WE) (DzUrz UE L 116 z 30.04.2008).
2. Rozporządzenie Rady (WE) nr 521/2008 z 30 maja 2008 r. ustanawiające **wspólne przedsiębiorstwo na rzecz technologii ogniw paliwowych i technologii wodorowych** (DzUrz UE L 153 z 12.06.2008).
3. Zalecenie Komisji z dnia 10 kwietnia 2008 r. w sprawie **zarządzania własnością intelektualną w ramach działań związanych z transferem wiedzy oraz Kodeks postępowania dla uczelni wyższych i innych publicznych instytucji badawczych** (2008/416/WE) (DzUrz UE L 146 z 5.06.2008).
4. Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego. **Rozwój kariery i zwiększona mobilność: europejskie partnerstwo na rzecz naukowców** (KOM(2008) 317, wersja ostateczna, Bruksela, 23.05.2008).

BEZPIECZEŃSTWO ŻYWNOŚCI

5. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 353/2008 z 18 kwietnia 2008 r. ustanawiające przepisy wykonawcze w odniesieniu do wniosków o wydanie zezwolenia na **stosowanie oświadczeń zdrowotnych** zgodnie z art. 15 rozporządzenia (WE) nr 1924/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady (DzUrz UE L 109 z 19.04.2008).

CŁA

6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 450/2008 z 23 kwietnia 2008 r. ustanawiające wspólnotowy kodeks celny (zmodernizowany kodeks celny) (DzUrz UE L 145 z 4.06.2008).

EDUKACJA, KSZTAŁCENIE, MŁODZIEŻ

7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 452/2008 z 23 kwietnia 2008 r. dotyczące **tworzenia i rozwoju statystyk z dziedziny edukacji i uczenia się** przez całe życie (DzUrz UE L 145 z 4.06.2008).

ENERGIA

8. Decyzja Rady z 29 kwietnia 2008 r. w sprawie przyjęcia **Programu badawczego Funduszu Badawczego Węgla i Stali** i wieloletnich wytycznych technicznych dotyczących tego programu (2008/376/WE) (DzUrz UE L 130 z 20.05.2008).
9. Sprawozdanie Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego. **Postępy w tworzeniu wewnętrznego rynku gazu ziemnego i energii elektrycznej** (KOM(2008) 192, wersja ostateczna, Bruksela, 15.04.2008).
10. Komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego. **Bezpieczeństwo jądrowe oraz ochrona materiałów i instalacji jądrowych jako problem międzynarodowy** (KOM(2008) 312, wersja ostateczna, Bruksela, 22.05.2008).

HANDEL ZEWNĘTRZNY

11. Rozporządzenie Rady (WE) nr 388/2008 z 29 kwietnia 2008 r. rozszerzające ostateczne cło antidumpingowe, nałożone rozporządzeniem (WE) nr 1472/2006 na **przywóz niektórych rodzajów obuwia ze skórzanymi cholewkami pochodzącego z Chińskiej Republiki Ludowej** na przywóz tego samego produktu wysyłanego ze Specjalnego Regionu Administracyjnego Makau, zgłoszonego lub niezgłoszonego jako pochodzący ze Specjalnego Regionu Administracyjnego Makau (DzUrz UE L 117 z 1.05.2008).
12. Rozporządzenie Rady (WE) nr 396/2008 z 29 kwietnia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 397/2004 nakładające ostateczne cło antidumpingowe na **przywóz bawełnianej bielizny pościelowej pochodzącej z Pakistanu** (DzUrz UE L 118 z 6.05.2008).